

[itobiad], 2021, 10 (2): 1096-1117

<p>Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Örneği</p> <p>The Impact of Bank Specific Factors on Bank Stability: Evidence from Turkish Banking Sector</p> <p>Video Link: https://youtu.be/o1Vz3-L2kY8</p>	
<p>Duygu ARSLANTÜRK ÇÖLLÜ</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü</p> <p>Asst. Prof., Iğdır University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration</p> <p>duygu.arslanturk@igdir.edu.tr/ Orcid ID: 0000-0002-8023-3888</p>	

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 02.01.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 17.03.2021
Yayın Tarihi / Published	: 01.06.2021
Yayın Sezonu	: Nisan-Mayıs-Haziran
Pub Date Season	: April-May-June

Atıf/Cite as: Arslantürk Çöllü, D . (2021). Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Örneği . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (2) , 1096-1117 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/62559/852327>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Örneği

Öz

2008 yılında baş gösteren küresel finansal kriz, finansal sistemi olumsuz yönde etkilemiş ve sistem büyük ölçüde istikrarsızlaşmıştır. Kaynakların etkin şekilde tahsis edilemediğine işaret eden bu durum, finansal sistemin en önemli ayaklarından birini oluşturan bankaların finansal riski değerlendirme ve yönetme kabiliyetinin zayıflamasıyla sonuçlanmıştır. Bu süreçte bankalar, finansal kriz dönemine kadar banka istikrarından ziyade karlılığa odaklandıkları gerekçesiyle eleştirilmiştir. Güçlü ve istikrarlı bir ekonominin önemli bileşenlerinden birini finansal sistem istikrarının oluşturması nedeniyle kriz sonrasında kaybedilen istikrarın tekrar kazanılmasını sağlamak üzere büyük bir çaba sarf edilmiştir.

Mevcut finansal sistem içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan bankaların geçmişte yaşanan krizler, giderek karmaşıklaşan riskler ve her geçen gün artan rekabet göz önüne alındığında daha istikrarlı bir yapıya kavuşturulmasının arzu edilen bir durum olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda özellikle küresel finansal kriz sonrasında banka istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörlerin araştırılması araştırmacıların, banka yöneticilerinin, politika yapıcılarının ve finansal sistemdeki diğer tarafların üzerinde önemle durduğu bir konu haline gelmiştir. İstikrarlı ve güvenilir bir bankacılık sektörünün, finansal sorunlardan korunma noktasında daha güçlü bir yapı gösterdiği ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunduğu dikkate alındığında konunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı Türkiye'deki mevduat bankalarının istikrarı üzerinde etkili olan bankaya özgü faktörleri araştırmaktır. Araştırma dönemi olarak 2010Q1-2017Q4 zaman aralığının dikkate alındığı çalışmada, yöntem olarak panel veri analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca çalışmada, banka istikrarının temsilcisi olarak Z-skorunun kullanılırken, banka istikrarının bankaya özgü belirleyicileri olarak banka büyüklüğü, fon bulma riski, likidite riski, kredi riski ve özsermaye karlılığı dikkate alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda fon bulma riski ve özsermaye karlılığının banka istikrarını olumlu; banka büyüklüğü ve likidite riskinin ise banka istikrarını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Kredi riskine ilişkin olarak anlamlı bir bulguya ulaşılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Banka İstikrarı, Türk Bankacılık Sektörü, Bankaya Özgü Faktörler, Panel Veri Analizi, Z-skoru

The Impact of Bank Specific Factors on Bank Stability: Evidence from Turkish Banking Sector

Abstract

The global financial crisis that started in 2008 adversely affected financial system stability and the system became unstable. This situation, which shows that resources cannot be allocated efficiently in the financial system, has weakened the ability of banks, which constitute one of the most important pillars of the financial system, to evaluate and manage financial risk. In this process, the banks were criticized for focusing on profitability rather than bank stability until the financial crisis period. Since financial system stability is one of the important components of a more strong and stable economy, great efforts have been made to make the system more stable after the crisis.

Considering the past crises, increasingly complex risks and increasing competition, it is known that it is desirable for banks, which play an important role in the financial system, to be more stable. In this context, researching bank-specific factors affecting bank stability, especially after the global financial crisis, has become an important issue for researchers, bank managers, policy makers and other players in the financial system. Considering that a more stable and reliable banking sector is stronger in protection from financial problems and contributes to the stability of the financial system emphasizes the importance of this issue. Therefore, the aim of this study is to investigate the bank specific determinants of stability of commercial banks in Turkey. Panel data analysis was used as a method in the study in which the period of 2010Q1-2017Q4 was taken into account. Within the scope of the study, the Z-score was used to represent bank stability and bank size, funding risk, liquidity risk, credit risk and return on equity are taken into account as bank-specific determinants of bank stability. Findings show that bank stability is positively affected by the funding risk and the return on equity, but negatively affected by the bank size and liquidity risk. On the other hand credit risk factor was found to be statistically insignificant.

Keywords: Bank Stability, Turkish Banking Sector, Bank-Specific Factors, Panel Data Analysis, Z-score

Giriş

Dünya genelinde bankacılık sektörü son otuz yıldır icra ettiği faaliyetler bakımında büyük dönüşümler yaşamış ve hem iç faktörler hem de dış faktörler bankacılık yapısını ve performansını etkilemiştir. Bu süreçte pek çok ülkede bankaların ekonomideki baskın aracılık rolünü hafifletmeye yönelik bir eğilim olduğu gözlenmişse de, bankalar genel olarak ekonomik faaliyetlerin, özel olarak da pazarın farklı bölümlerinin finansmanında merkezi rol oynamaya devam etmiştir (Athanasoglou vd., 2008, s.121-122). Ancak küreselleşmenin arttığı ve dijital dönüşümlerin hızlandığı son zamanlarda bankalar hem iç hem de dış piyasalarda artık daha yoğun bir rekabete maruz kalmaktadır. Ayrıca yüksek risk ve oynaklık derecesi nedeniyle hem olumlu hem de olumsuz bir durumu yansıtan finansal küreselleşme, finansal istikrarsızlığa neden olabilmekte ve küresel durgunluk tehlikesini artırabilmektedir (Diaconu ve Oanea, 2014, s. 330). Diğer taraftan bankacılık sektöründe yaşanan bazı teknolojik gelişmeler, ölçek ve kapsam ekonomileri için daha fazla fırsat sunarken rekabetin daha hissedilir bir hale gelmesine yol açmaktadır. Bu durum bankaları, sürekli yeni ürünler üretmeye ve yeni müşteriler aramaya zorlamakta, faaliyette bulunulan iş kolları ve hizmet verilen coğrafi alanlar konusunda sürekli bir değişime ve çeşitliliğe yönlendirmektedir. Faaliyet gösterdikleri ortamın hızla değişmesi ise, sektördeki bankalar için büyük zorluklar yaratmaktadır (Pasiouras ve Kosmidou, 2007, s. 223). Yaşanan tüm bu değişimler, bankaların istikrar ve performanslarını da etkilemektedir.

Finansal kaynakların çok büyük bir bölümünün bankalar tarafından toplanması ve kullanılması nedeniyle Türkiye’de bankacılık, finansal sistemin temelini oluşturmaktadır. Bilgi ve kaynakların toplanması, değerlendirme ve transfer maliyetlerinin düşürülmesi, kaynakların etkin şekilde kullanılması gibi konularda büyük önem arz eden finansal sistem ise ekonomik büyüme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda sağlam ve istikrarlı bir ekonominin ön koşullarından birinin gelişmiş ve istikrarlı bir finansal sistemin varlığı olduğu kabul edilmektedir (Afşar, 2011, s. 155-156). Finansal sistem istikrarı bankalar açısından, kaynakların zaman ve mekan bazında verimli bir şekilde tahsis edilmesi ve bankaların kendi kendini revize etme mekanizmaları aracılığıyla finansal riski değerlendirme ve yönetme kabiliyeti olarak değerlendirilmektedir (Diaconu ve Oanea, 2015, s. 489). Bankacılık sektörü ve finansal sistem arasındaki yakın ilişkiden hareketle, banka istikrarına ilişkin olumlu ya da olumsuz gelişmelerin ülke ekonomisini etkileyeceğini ifade etmek mümkündür. Bu nedenle banka istikrarını korumak hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde politika yapıcılar için önemli bir konu niteliğindedir.

Özellikle bankacılık faaliyetlerinin yoğun şekilde sürdürüldüğü ülkelerde istikrarlı ve güçlü bir bankacılık sektörü, finansal sorunlardan korunma

noktasında daha güçlü bir yapı göstermekte ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunabilmektedir. Buna göre istikrarlı bir bankacılık sisteminin, sermaye kaynaklarının en uygun şekilde tahsis edilmesini sağlayarak, sistemde yaşanan krizlerin ve bu krizlerin reel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesine yardımcı olması beklenmektedir (Jahn ve Kick, 2012, s. 2). Nitekim geçmişte yaşanan bankacılık krizleri ve giderek karmaşıklaşan riskler göz önüne alındığında bankaların daha istikrarlı bir yapıya kavuşturulmasının, ekonomik büyüme ve finansal gelişim açısından büyük önem arz ettiği söylenebilmektedir. Bu durum banka istikrarını etkileyen faktörleri, akademik araştırmaların yanı sıra banka yönetimlerinin, finans piyasalarının, düzenleyici ve denetleyici kurumların da ilgisini çeken bir konu haline getirmiştir. Bu kapsamda mevcut çalışmanın amacı, 2010-2017 dönemi için Türk mevduat bankalarının istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörleri ampirik olarak analiz etmektir. Araştırma bulgularının, banka yönetimleri ile bankacılık sektörüyle ilgilenen çeşitli düzenleyici ve denetleyici kurumlara, bankalara ilişkin öngörülerini güçlendirecek bilgiler sunması beklenmektedir. Ayrıca banka istikrar belirleyicilerine ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın yer aldığı Türk bankacılık literatürüne kullanılan dönem, değişkenlerin hesaplanış şekilleri ve dikkate alınan bankalar açısından katkı yapılması hedeflenmektedir. Bu hedef ekseninde çalışma beş bölüme ayrılmıştır. Giriş bölümünü takiben ikinci bölümde konuya ilişkin literatüre değinilmiş, üçüncü bölümde metodoloji ve veriler tartışılmış, dördüncü bölümde bulgulara yer verilmiş ve sonuçların yer aldığı beşinci bölüm ile çalışma tamamlanmıştır.

Literatür Taraması

Literatürde banka karlılığı ve istikrarı genellikle iç ve dış belirleyicilerin bir fonksiyonu olarak ifade edilmektedir. İçsel belirleyiciler, karlılığın ve istikrarın mikro veya bankaya özgü belirleyicileri olarak adlandırılırken, dışsal belirleyiciler banka yönetimi ile ilgili olmayan ancak finansal kuruluşların işleyişini ve performansını etkileyen ekonomik ve yasal ortamı yansıtan değişkenlerden oluşmaktadır (Diaconu ve Oanea, 2015, s. 489). Mevcut çalışmada dış belirleyicilerden ziyade banka istikrarının bankaya özgü belirleyicilerine yoğunlaşmış ve bu alandaki literatür değerlendirilmiştir.

Küresel finansal kriz sonrasında finansal istikrarın sürekli olarak sorgulanması, banka istikrarının incelenmesi gereken önemli konu olduğunun altını çizmiştir. Bu kapsamda Kasman ve Kırbaş-Kasman (2013), 2002-2011 döneminde Türk bankacılık sektöründe kazanç oynaklığı, yoğunlaşma, istikrar ve banka büyüklüğü arasındaki nedensel ilişkiyi araştırmıştır. Ampirik bulgular, banka büyüklüğünün ve yoğunlaşmasının getiri volatilitelerini olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Böylece daha

büyük bankaların ve daha konsantre bankacılık piyasasının, getiri volatilitelerini azalttığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bankacılık sektöründeki yoğunlaşmanın, banka istikrarını artırdığı da tespit edilmiştir.

Adusei (2015a) ise Gana’da banka büyüklüğü ve banka fon bulma riskinin banka istikrarı üzerindeki etkilerini araştırmış ve hem banka büyüklüğünün hem de banka fon bulma riskinin banka istikrarını olumlu yönde etkilediğine dair tutarlı kanıtlar sunmuştur. Kontrol değişkenleri olarak likidite riski, kredi riski, çeşitlendirme, enflasyon, finansal gelişmişlik ve GSYİH değişkenleri dikkate alınmıştır. Bulgular kredi riski, likidite riski ve çeşitlendirme ile banka istikrarı arasında bir ilişkinin bulunmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca özsermaye karlılığı olarak hesaplanan karlılık değişkeni, enflasyon ve GSYİH ile banka istikrarı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilirken finansal gelişmişlikle istikrar arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Tan ve Anchor (2016), Çin bankacılık sektöründe karlılık ve istikrar arasındaki karşılıklı ilişkileri incelemiştir. Karlılık göstergesi olarak aktif karlılığı kullanılırken, Z-skoru ve istikrar verimsizliği istikrar ölçütü olarak dikkate alınmıştır. Genelleştirilmiş momentler metodu (GMM)’nun uygulandığı çalışmada sonuçlar, daha yüksek iflas riskinin yani düşük banka istikrarının Çin ticari bankalarının karlılığını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca daha yüksek karlılığın da yüksek banka kırılganlığına yol açtığı tespit edilmiştir.

Koç ve Karahan (2017), 2005-2015 dönemi için Türk bankacılık sektörü finansal istikrarının belirleyicilerini araştırmıştır. Finansal istikrarın temsilcisi olarak sermaye yeterliliğinin kullanıldığı çalışmada aktif kalitesi, faiz dışı gelir, net aktif karlılığı ve likidite değişkenleri ise bağımsız değişkenler olarak dikkate alınmıştır. Bulgular söz konusu tüm faktörlerin Türk bankacılık sektörü finansal istikrarı üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Alharthi (2017), Körfez-Arap ülkeleri bankacılık sektörünün performans ve istikrarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Karlılık ölçüsü olarak aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve net kar marjının dikkate alındığı çalışmada, istikrarı temsilen Z-skoru ve sermaye oranı kullanılmıştır. Bulgular, Z skoru ve sermaye oranının birbirini olumlu yönde etkilediğini ve banka büyüklüğünün ise istikrarı negatif yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Aktif karlılığının, her iki istikrar göstergesini (Z-skoru ve sermaye oranı) önemli ve güçlü bir şekilde etkilediği ve istikrarlı bankaların genellikle istikrarsız bankalardan daha karlı olduğu da ayrıca tespit edilmiştir. Son olarak kredi hizmetlerinin daha düşük iflas riski ile istikrarı desteklediği görülmüştür.

Öztürk Danışman (2018), Türk bankalarının istikrarını analiz etmek üzere takipteki kredilerin belirleyicilerini incelemiştir. 2007-2015 yılları için 27 adet bankanın yıllık verileri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, bankaya özgü faktörlerin kredi riskini belirlemede kilit öneme sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar, daha karlı ve verimsiz bankalar ile kredi kayıp karşılıkları payı daha yüksek olan bankaların daha yüksek miktarda takipteki krediye sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca, krediler/aktifler oranı ve faiz dışı gelir payı yüksek olan bankaların ise kredi riskinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bulgular, takipteki kredilerin bankalara özgü belirleyicileri olarak aktif karlılığı banka büyüklüğü, krediler/aktifler oranı, verimsizlik endeksi, faiz dışı gelir oranı ve kredi kayıp karşılıkları oranını öne çıkarmıştır.

Ali ve Puaah (2019), Pakistan bankacılık sektöründe banka karlılığı ve istikrarının içsel belirleyicilerini araştırmıştır. Sonuçlar banka büyüklüğü, kredi riski, fon bulma riski ve istikrarın karlılık üzerinde istatistiksel olarak önemli etkileri olduğunu, likidite riskinin ise kârlılık üzerinde istatistiksel olarak önemsiz bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan banka büyüklüğü, likidite riski, fon bulma riski ve karlılığın istikrar üzerinde istatistiksel olarak önemli etkileri olduğu, kredi riskinin ise istikrar üzerinde önemsiz bir etkiye sahip olduğu da ayrıca belirlenmiştir. Bu kapsamda banka büyüklüğünün banka istikrarını olumsuz, banka karlılığını ise olumlu yönde etkilediği tespit edilirken, fon bulma riskinin ise bankanın istikrarını olumlu, karlılığı ise olumsuz yönde etkilediği açıkça gösterilmiştir.

Ozili (2019) Nijerya'da banka istikrarının belirleyicilerini araştırmış, bireysel banka performansından ziyade bankacılık sektörüne ilişkin toplu sonuçları değerlendirmiştir. Banka istikrarının temsilcisi olarak Z-skorunun dikkate alındığı çalışmada bağımsız değişken olarak enflasyon, GSYİH, banka karlılığı, banka etkinliği, takipteki krediler, banka konsantrasyonu, yasal sermaye oranı ve finansal sistemin derinliği dikkate alınmıştır. Ticari bankalar ve kooperatif bankalar için iki ayrı model kurulan çalışmada bulgular; banka verimliliğinin, takipteki kredilerin büyüklüğünün, yasal sermaye oranlarının, daha fazla finansal derinliğin ve bankacılık yoğunlaşmasının Nijerya'daki bankacılık istikrarının önemli belirleyicileri olduğunu ortaya koymuştur.

Kasri ve Azzahra (2020), istikrar belirleyicilerini Endonezya bankacılık sektörü açısından analiz etmiştir. Banka istikrarı olarak Z-skorunun kullanıldığı çalışmada, istikrarı etkileyen bankaya özgü faktörler olarak kredi büyümesi, banka büyüklüğü, finansal tabana yayılma, aktif karlılığı, banka verimliliği, sermaye yeterlilik oranı ve kredi kayıp karşılıkları dikkate alınmıştır. Makroekonomik faktörler olarak ise GSYİH, enflasyon, faiz oranı ve döviz kuru incelenmiştir. Geleneksel bankalar ve katılım bankalarının

verileri kullanılarak yapılan analizler sonucunda Endonezya'da bankaların istikrarını olumlu yönde etkileyen ana faktörlerin finansal tabana yayılma, aktif karlılığı ve kredi büyümesi ve döviz kuru olduğu tespit edilmiştir. Faiz oranlarının ise istikrarı olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.

Kiemo vd. (2019), Kenya'da ticari bankaların finansal istikrarının bankaya özgü belirleyicileri üzerine bir araştırma yapmıştır. Finansal istikrar göstergesi olarak Z-skorunun kullanıldığı çalışmada GMM regresyon analizi yapılmış ve banka büyüklüğünün, yasal sermayenin, likit varlıkların toplam aktiflere oranının ve kurumsal yönetişimin Kenya'daki ticari bankaların finansal istikrarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Kredi riskinin ise Kenya'daki ticari bankaların finansal istikrarı üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ayrıca bulgulanmıştır.

Koskei (2020), Kenya'daki ticari bankaların finansal istikrar belirleyicilerini analiz etmiş ve banka istikrarının göstergesi olarak aktif kalitesini dikkate almıştır. Çoklu regresyon analizinin yapıldığı çalışmada bağımsız değişken olarak aktif karlılığı, özsermaye karlılığı, likidite oranı, kredi faiz oranı, kredi büyümesi, enflasyon oranı, döviz kuru ve kamu borçları kullanılmıştır. Aylık veriler yardımıyla yapılan analiz sonuçları likidite oranı, enflasyon oranı ve kredi faiz oranının banka istikrarını negatif; kredi büyümesi ve özkaynak getirisinin ise banka istikrarını pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Döviz kuru, aktif karlılığı ve kamu borçlarının ise banka istikrarı üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Adaramola ve Adejayan (2020), Nijerya'daki mevduat bankalarının finansal istikrarının belirleyicilerini araştırmak üzere yaptıkları çalışmada finansal istikrar ölçütü olarak aktif karlılığını kullanmışlardır. Kredilerin toplam aktiflere oranı ve özsermayenin toplam aktiflere oranının sırasıyla kredi oranı ve sermaye oranı olarak adlandırılmış ve söz konusu faktörler açıklayıcı değişken olarak ele alınmıştır. Panel veri analizi sonucunda, kredi oranı ve sermaye oranının Nijerya'daki mevduat bankalarının istikrarının temel belirleyicileri olduğu ifade edilmiştir.

Almir vd. (2020), seçilmiş Balkan ülkeleri ve Türkiye'deki bankaların istikrarının belirleyicilerini analiz etmiştir. Banka istikrarının temsilcisi olarak Z skoru ve takipteki alacakların kullanıldığı çalışmada yabancı banka oranı, Lerner endeksi, net faiz marjı, faiz dışı gelir, banka maliyetinin gelire oranı ve gayri safi yurtiçi hasıla bağımsız değişkenler olarak dikkate alınmıştır. Çalışma sonuçları ilk bağımlı değişken olan Z-skoru ile gayri safi yurtiçi hasıla, Lerner endeksi, net faiz marjı ve maliyetin gelire oranı arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bağımlı değişken olan takipteki kredilerin ise faiz dışı gelirin toplam gelire oranı ve

yabancı banka varlıklarının toplam banka varlıklarına oranı değişkenleri ile güçlü ilişki içinde oldukları belirlenmiştir.

Banka istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörlere ilişkin literatürdeki çalışma bulgularının tutarlılık noktasındaki eksikliği, bankaya özgü belirleyicilerinin daha ayrıntılı incelenmesi için güçlü bir motivasyon sağlamaktadır.

Metodoloji

Bu bölümde araştırmada kullanılan değişkenlere, araştırmanın kısıtlarına ve araştırmanın yöntemine yer verilmiştir.

Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Bankaya özgü faktörlerin banka istikrarı üzerindeki etkilerini tespit etmek üzere gerçekleştirilen mevcut çalışmada, literatürdeki çalışmaların büyük bölümünde kullanıldığı üzere, banka istikrarını temsilen Z-skoru dikkate alınmıştır. Yine literatürdeki çalışmalar dikkate alınarak bağımsız değişkenler olarak; banka büyüklüğü, kredi riski, likidite riski, fon bulma riski ve karlılık esas alınmıştır. Bu kapsamda aşağıda çalışmada yer alan değişkenler sırasıyla tanıtılmış ve hesaplanış şekilleri açıklanmıştır.

Banka İstikrarı (Z-skoru): Altman (2000)'e göre bir şirketin kırılganlığını belirlemek için en sık kullanılan modellerden birisi Z-skor modelidir. Ayrıca söz konusu modelin sadece bir şirket için değil, aynı zamanda bir finans kurumu için de finansal istikrarı analiz etme konusunda büyük bir potansiyele sahip olduğu vurgulanmıştır (Diaconu ve Oanea, 2014, s.331). Z-skoru iflas riskini temsil etmekte ve bir kurumun ödeme aczinden uzak olduğu standart sapmaların sayısı ölçmektedir (Stiroh (2004, s.143). Mevcut çalışmada banka riski ya da istikrarının ölçüsü olarak, literatürle (Stiroh, 2004; Mercieca vd., 2007; Demirgüç Kunt ve Huizinga, 2010, Köhler, 2015) uyumlu olarak bir bankanın ödeme gücüne düşmesine neden olan aktif getiri oranının düşmesi gereken standart sapmaların sayısı olan Z-skoru kullanılmıştır. Z-skoru, ortalama aktif karlılığı ile ortalama özsermaye/aktifler oranı toplamının, aktif karlılığının standart sapmasına bölünmesiyle elde edilmektedir. En az dört yıllık finansal tablo verilerinin kullanılmasıyla hesaplanan Z-skorunun yüksek oluşu, bir bankanın daha az riske maruz kaldığını ve banka iflas olasılığının düştüğünü göstermektedir (Demirgüç Kunt ve Huizinga, 2010, s. 633). Bu durum aynı zamanda daha yüksek bir Z-skorunun, daha düşük bir istikrarsızlık öngördüğü şeklinde de ifade edilebilir (Köhler, 2015, s. 199; Adusei, 2015a, s. 6).

Kârlılık, kaldıraç ve volatilitenin muhasebe ölçümlerini içeren istikrara ilişkin Z-skoru (ISTK) eşitlik 1'deki gibi hesaplanmaktadır (Demirgüç Kunt ve Huizinga, 2010; Stiroh, 2004).

$$Z\text{-skoru (ISTK)}_{i,t} = \left(\frac{\text{Aktif Karlılığı}_{i,t} - (\text{Özsermaye}_{i,t} / \text{Top. Aktifler}_{i,t})}{\sigma(\text{Aktif Karlılığı}_{i,t})} \right) \quad (1)$$

Eşitlik1’de $(ISTK)_{i,t}$ i bankasının, t çeyrek dönemindeki istikrarının ölçüsü olan Z-skorunu temsil etmektedir. $\sigma(\text{Aktif Karlılığı}_{i,t})$ ise tüm örnekleme dönemi “p” boyunca, “i” bankasının aktif karlılığının standart sapmasını göstermektedir. $Z\text{-skoru (ISTK)}$, iflas riskinin bir göstergesidir. Bu nedenle, daha yüksek bir Z-skoru, daha düşük bir istikrarsızlık veya iflas riskini öngörmektedir.

Banka Büyüklüğü: Donaldson (1985)’un temsil teorisinde büyüklük artışının, yapısal olarak istikrarı artırmaya uygunluğun bir göstergesi olduğu ileri sürülmüştür. Nitekim Kasman ve Kırbaş Kasman (2013), Türkiye’deki bankalar üzerine yaptığı çalışmasında büyüklüğün istikrarı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu görüşten hareketle büyüklük ve istikrar arasında pozitif yönlü bir ilişki olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan yöneticilerin kararlarının ve eylemlerinin aşırı derecede kişisel kazanımlara doğru çarpıtıldığını iddia eden vekalet teorisine göre firma büyüklüğündeki artış, kötü yönetişimi de beraberinde getirmektedir. Böylece söz konusu teori, banka büyüklüğü ile banka istikrarı arasında negatif bir ilişki öngörmektedir (Adusei, 2015a, s. 2-3). Bu kapsamda Pasiouras ve Kosmidou (2007) banka büyüklüğü ve banka performansı arasında negatif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Benzer şekilde Köhler (2015) de banka büyüklüğünün banka istikrarı üzerinde önemli bir olumsuz etkiye sahip olduğunu bildirerek, büyük bankaların küçük bankalardan daha az istikrarlı olduğunu ortaya koymuştur. Altaee vd. (2013) ise banka büyüklüğü ve banka istikrarı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Mevcut çalışmada literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak banka büyüklüğü (BYKL), banka aktiflerinin doğal logaritması şeklinde dikkate alınmıştır.

Fon Bulma Riski: Küresel ekonomik kriz bankaların, daha fazla likiditeye ve sermayeye sahip olması gerektiğine işaret etmiş ve bankaların toptan fonlamaya aşırı bağımlılığının tehlikelerini açıkça ortaya koymuştur (Demigüç Kunt ve Huizinga, 2010, s. 626). Bu bağımlılık bankalar, kredi volatiliteelerine ve piyasa fiyatlarına daha duyarlı hale getirmiştir (BDDK, 2016, s. 17). Toptan fonlamanın perakende fonlamaya nazaran daha riskli olduğuna işaret eden bu durumu araştıran Demirgüç Kunt ve Huizinga (2010), mevduat dışı fonlamanın daha büyük bir istikrarsızlıkla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Calomiris ve Kahn (1991) ise tam aksini iddia etmiş ve toptan fonlamanın, sofistike fon sağlayıcıları tarafından bankaların daha iyi izlenmesi ve fon kaynaklarının daha iyi çeşitlendirilmesi yoluyla banka riskini azaltabileceğini öne sürmüştür. Diğer taraftan Köhler (2015), toptan fonlamanın mevduat bankalarında istikrarı olumsuz, yatırım bankalarında ise olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca Köhler (2015)

perakendeci bankaların faaliyetlerini müşteri mevduatı ile finanse ettiklerini ifade etmiştir. Bunun üzerine Adusei (2015b) perakendeci bankalarda mevduat mobilizasyon stratejilerinin başarısız olma ihtimali veya banka mevduat müşterilerinin mevduatlarını geri çekme olasılığı olarak ifade edilebilen fon bulma riskinden söz etmiştir. Mevduat mobilizasyonu, müşterileri bankaya nakit yatırmaya veya yeni müşterileri bankada hesap açmaya teşvik etmek anlamına gelmektedir. Bu anlamda bankaların kredi verme kabiliyeti, müşteri mevduatlarını mobilize etme yeteneğinin bağlıdır. Mevduat mobilizasyonu, kaynak fazlası biriminden kaynak eksikliği olan yatırım birimlerine fon aktarılması yoluyla ekonomik verimliliğin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Islam vd., 2019, s.26). Bu kapsamda fon bulma riski, bankanın mevduat yapısının bozulmasına yol açarak, bankayı özkaynak şeklindeki fonlara yönelmeye zorlayacaktır (Adusei, 2015b, s.5). Mevcut çalışmada istikrarın bankaya özgü belirleyicilerinden biri olarak fon bulma riski (FONRISK) dikkate alınmış ve bu riski ölçmek üzere Adusei (2015b) tarafından geliştirilen Z-skoru kullanılmıştır. Z-skorunun hesaplanması eşitlik 2’de gösterildiği şekildedir.

$$Z\text{-skoru (FONRISK)}_{i,t} = \left(\frac{\text{Mevduatlar/Top Aktifler}_{i,t} + \text{Özsermaye/Top Aktifler}_{i,t}}{\sigma(\text{Mevduatlar/Top Aktifler}_{i,t})} \right) \quad (2)$$

Eşitlik 2’de (FONRISK)_{i,t} i bankasının, t çeyrek dönemindeki fon bulma riskinin ölçüsü olan Z-skorunu temsil etmektedir. $\sigma(\text{Mevduatlar/Top Aktifler}_{i,t})$ ise tüm örnekleme dönemi “p” boyunca, “i” bankasının mevduatlar/toplam aktifler oranının standart sapmasını göstermektedir. Z-skoru (FONRISK) ne kadar yüksekse, bankanın fon kaynaklarının o kadar istikrarlı olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, fon bulma riskinin banka istikrarını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

Likidite Riski: Yatırım kararlarında uzun vadeli finansman kaynaklarına ihtiyaç duyulmasına rağmen, cari varlıkların yönetimi kısa vadeli kaynaklar gerektirir çünkü firmaların ticari ve cari borçlarını ödeyecek kadar nakit olması gerekir (Dayı ve Çetinkaya, 2019, s.1819). Bu kapsamda likidite riski, bir bankanın kısa vadeli yükümlülüklerini zamanında yerine getirememesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Yükümlülüklerin zamanında yerine getirilememesi bankaları başarısızlığa itebilirken, gereksiz tutarda likidite bulundurulması ise banka aktiflerinin verimsiz şekilde kullanılmasına neden olabilmektedir. Bu durum, herhangi bir iflas riskine karşın likit varlık bulundurmaya gerekli kılarken, düşük getiri oranına sahip bu varlıkların gereğinden fazla miktarda elde tutulmaması gerektiğine de işaret etmektedir. Hussein (2010), banka istikrarının likidite problemlerinden etkilendiğini ve banka istikrarsızlığında likidite yetersizliğinin etkisi olduğunu ifade etmiştir. Buna göre likidite riskinin yükselmesinin, istikrarı olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. Mevcut çalışmada diğer birçok

çalışmada (Hussein, 2010; Adusei, 2015a,b; Ali ve Puaah, 2019) olduğu gibi banka istikrarını etkileyen bankaya özgü bir diğer faktör olarak likidite riski (LKDTRISK) dikkate alınmış ve değişken eşitlik 3'te gösterildiği gibi likit aktiflerin, toplam aktiflere oranı şeklinde hesaplanmıştır.

$$LKDTRISK_{i,t} = \frac{\text{Likit Aktifler}_{i,t}}{\text{Toplam Aktifler}_{i,t}} \quad (3)$$

Kredi Riski: Kredi riski, bir bankanın kredi müşterisinin anlaşma koşullarına uygun bir biçimde yükümlülüklerini yerine getirmemesi riskini ifade etmektedir. Kredi riskindeki değişiklikler, bir bankanın kredi portföyünün ne denli güçlü ya da güçsüz olduğunun bir göstergesi olarak kullanılabilir (Athanasoglou vd., 2008, s.5). Nitekim kötü şekilde yönetilen kredi riskinin ekonomi üzerinde yarattığı en büyük buhranlardan biri olan küresel ekonomik kriz, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Dolayısıyla kredi riski, bankacılık sektörü için önemli bir finansal istikrarsızlık kaynağını oluşturmaktadır (Ferhi, 2018, s.1010). Bankalar için önemli risk kaynaklarından birini oluşturan kredi riskinin doğru olarak ölçülmesi ve iyi şekilde yönetilmesi, bankanın başarısı ve istikrarı açısından büyük önem arz etmektedir. Literatürdeki çalışmalarda kredi riskini temsilen çeşitli oranlar kullanılmaktadır. Bu kapsamda aktif kalitesini ölçmek üzere, kredi riski olarak kredi kayıp karşılıklarının toplam kredilere oranı kullanılırken, kredi kalitesini ölçmek için ise kredi riski olarak kredi kayıp karşılıklarının net faiz gelirine oranı dikkate alınmaktadır. Kredi faaliyetlerinin banka riski üzerindeki etkisinin araştırılmasında ise Brewer (1989) tarafından kullanılan, banka kredilerinin aktiflere oranı esas alınmaktadır. Kredi riskinin temsilcisi olarak söz konusu oranın kullanılması, banka kredilerinin nispeten likit olmayışı ve diğer banka varlıklarına göre daha yüksek temerrüt riskine maruz kalmasından kaynaklanmaktadır (Li, 2007, s. 17). Buna göre, yüksek kredi miktarı temerrüt ihtimalini artırarak kredi riskini yükseltmektedir. Böylece kredi riski ile banka istikrarı arasında negatif yönlü bir ilişki beklenmektedir. Mevcut çalışmada literatürle (Brewer, 1989; Adusei, 2015a) uyumlu olarak kredi riski (KRDRISK) eşitlik 4'te görüldüğü gibi kredilerin toplam aktiflere oranı şeklinde ölçülmektedir.

$$KRDRISK_{i,t} = \frac{\text{Krediler}_{i,t}}{\text{Toplam Aktifler}_{i,t}} \quad (4)$$

Öz Sermaye Karlılığı: Literatür bölümünde değinildiği üzere bir kısım araştırmacılar (Tan ve Anchor, 2016; Alharthi, 2017; Kasri ve Azzahra, 2020) banka karlılığıyla istikrarı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bankalarda karlılık ölçütü olarak genellikle öz sermaye karlılığı ve/veya aktif karlılığı dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda banka istikrarının

açıklayıcılarından biri olarak Adusei (2015a) takip edilerek eşitlik 5'teki gibi hesaplanan öz sermaye karlılığı (OSK) kullanılmıştır.

$$OSK_{i,t} = \frac{\text{Dönem Net Karı}_{i,t}}{\text{Özsermaye}_{i,t}} \quad (5)$$

Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın ilk kısıtı zaman boyutuna ilişkindir. Mevcut çalışmada 2008 krizinin etkilerinin hafiflemeye başladığı 2010 yılı ile 2017 yılları arasındaki dönem dikkate alınmıştır. 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ilişkin veriler ise kullanılmamıştır. Bu durum, 1 Ocak 2018 itibariyle uygulamaya koyulan TFRS 9 ile “gerçekleşmiş kredi zararları” modelinden, “beklenen kredi zararları” modeline geçilmesinden kaynaklanmaktadır. Buna göre ölçüm metodolojisinde değişime bağlı olarak 2018 yılı itibariyle geçmiş yıllar kar veya zararları ile dönem net karı veya zararı tutarlarının hesaplanışında bir değişim gözlenmesi beklenmektedir. Ayrıca kapsam dahilindeki bankalar geçmiş dönem finansal tablolarını ilgili geçiş hükümleri uyarınca yeniden düzenlenmemiştir (Karaarslan ve Gülhan, 2020, s. 13-114). Verilerin tutarlılığını ve karşılaştırılmasını güçleştiren bu durumun önüne geçmek üzere çalışmada, 2017 Aralık dönemi sonrasındaki veriler dikkate alınmamıştır.

Araştırmada dikkate alınan mevduat bankalarına ilişkin olarak da zorunlu bir kısıtlamaya gidilmiştir. Mevcut durum itibariyle Türkiye’de 32 mevduat bankası faaliyet göstermektedir. Ancak 2010 yılı sonrasındaki dönemde kurulmuş olmaları ve eksik verileri bulunması nedeniyle araştırma dönemi olarak seçilen 2010Q1-2017Q4 döneminin tamamına ilişkin verisine ulaşamayan yedi banka çalışmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bankaya özgü faktörlerin banka istikrarı üzerindeki etkilerini araştırmak üzere mevcut çalışmada panel veri analizi yönteminden faydalanılmıştır. 25 bankanın 32 dönemlik verilerini kapsayan çalışmada, hem yatay kesit hem de zaman serisi değerler yer aldığından panel veri analizinin kullanılması uygun bulunmuştur. Panel veri analizi birimler arasındaki farklılıkların yanı sıra birimlerin zaman içinde gösterdiği değişimleri de yansıtmakta ve böylece daha gerçekçi ve kapsamlı tahminlerin yapılmasına yardımcı olmaktadır (Baltagi, 2001, s. 7; Çalışkan, 2009, s. 124). Ayrıca kolayca tespit edilemeyen etkilerin daha basit şekilde tanımlanması ve ölçülmesi konusunda da söz konusu analiz büyük avantaj sağlamaktadır (Wooldrige, 2009, s. 10; Greene, 2012, s. 344- 345).

Bankaya özgü faktörlerin mevduat bankalarının istikrarı üzerindeki etkisini tahmin etmek üzere çalışma kapsamında Ali ve Puaş (2019) takip edilerek

eşitlik 6'daki model oluşturulmuş ve model geliştirilmiş en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilmiştir.

$$ISTK_{i,t} = \alpha + \beta_1 BYKL_{i,t-1} + \beta_2 FONRISK_{i,t-1} + \beta_3 LKDTRISK_{i,t-1} + \beta_4 KRDRISK_{i,t-1} + \beta_5 OSK_{i,t-1} + \epsilon_{it} \quad (6)$$

Modellerde yer alan "OSK" özsermaye karlılığını, "ISTK" istikrarı, "BYKL" banka büyüklüğünü, "FONRISK" fon bulma riskini, "LKDTRISK" likidite riskini ve "KRDRISK" kredi riskini temsil etmektedir. " α " ve " ϵ " ise sırasıyla sabit ve hata terimini ifade etmektedir. Ayrıca "i" çalışma kapsamına alınan bankaları, "t" ise zamanı göstermektedir.

Banka istikrarının belirleyicilerini tahmin etmek üzere oluşturulan modelde tüm bağımsız değişkenlerin 1 gecikmeli değerleri dikkate alınmıştır. Banka istikrarı, bağımsız değişkenlerin birleşik gecikmeli değerlerinin bir fonksiyonu olarak kabul edilmektedir. Bu durum ise bağımsız değişkenlerde yaşanacak potansiyel içsellik sorununu azaltmak üzere gecikmeli değerler kullanılmasını gerektirmektedir (Adusei, 2015a, s. 8).

Bulgular

Banka istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörleri araştırmak üzere 2010-2017 yılları arasında düzenli olarak Türkiye'de faaliyet gösteren 25 ticari bankanın üçer aylık verileri toplanmış ve 32 dönem üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Bankalara ilişkin tüm veriler Türkiye Bankalar Birliği'nin resmi internet sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada hem yatay kesit hem de zaman serisi veriler yer aldığından panel veri analizi uygulanmıştır.

Tablo 1. LLC ve IPS Birim Kök Testi Sonuçları

	Levin Lin Chu Testi (LLC)			Im Pesaran Shin Testi (IPS)		
		t-istatistiği	P-değeri		t-istatistiği	P-değeri
ISTK	Sabitli	-4.66517	0.0000*	Sabitli	-4.40963	0.0000*
	Sabitli-Trendli	-2.34969	0.0094*	Sabitli-Trendli	-2.28569	0.0111**
BYKL	Sabitli	-2.79495	0.0026*	Sabitli	1.45493	0.0272**
	Sabitli-Trendli	-1.39094	0.0082*	Sabitli-Trendli	-1.95656	0.0252**

**Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü
Örneği**

FONRISK	Sabitli	-70.0536	0.0000*	Sabitli	-24.2806	0.0000*
	Sabitli-Trendli	-64.4349	0.0000*	Sabitli-Trendli	-18.7641	0.0000*
LKDTRISK	Sabitli	-5.27030	0.0000*	Sabitli	-4.63922	0.0000*
	Sabitli-Trendli	-5.62211	0.0000*	Sabitli-Trendli	-5.18936	0.0000*
KRDRISK	Sabitli	-6.45531	0.0000*	Sabitli	-4.73559	0.0000*
	Sabitli-Trendli	-4.53800	0.0000*	Sabitli-Trendli	-3.02771	0.0012*
OSK	Sabitli	-5.56723	0.0000*	Sabitli	-4.86215	0.0000*
	Sabitli-Trendli	-1.11505	0.0132**	Sabitli-Trendli	-2.45488	0.0070*

** , * sırasıyla %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Analiz kapsamında öncelikle mevcut seride zaman boyutu daha yüksek olduğundan zaman serisi varsayımlarından durağanlık araştırılmıştır. Bu konuya ilişkin olarak Granger ve Newbold (1974), durağan olmayan serilerle yapılan ampirik çalışmaların sahte regresyona ve dolayısıyla yüksek R2 ve anlamlı t-istatistiğine neden olabileceğini ifade etmiştir. Söz konusu problemlerden kaçınmak üzere ilk aşamada serilerin durağanlığı Levin Lin Chu (LLC) ve Im Pesaran Shin (IPS) birim kök testleri ile incelenmiştir. Tablo 1’de yer alan birim kök testi sonuçları değişkenlerin seviyelerinde durağan olduğunu göstermektedir.

Serilerin durağan olduğunun tespit edilmesinden sonra çalışmada rassal etkiler modeli tahmincisi ile sabit etkiler modeli tahmincisi arasında bir seçim yapmak üzere Hausman¹ testi yapılmıştır. Hausman testinin sonucunda olasılık değeri %5’ten küçük olduğu için H0 hipotezi reddedilmiştir. Bu durum sabit etkiler modeli tahmincisinin kullanılması

¹ Panel veri analizinde Hausman (1978) testi, modeldeki bağımsız değişkenler ile birim (spesifik) etki arasında bir korelasyon olup olmadığına bakarak, sabit etkiler veya rassal etkiler tahmincisi arasında seçim yapılmasına yardımcı olabilmektedir. Bu kapsamda temel hipotez (H0): bağımsız değişkenler ile birim (spesifik) etki arasında bir korelasyon olmadığını ve bu durumda rassal etkiler (RE) tahmincisinin kullanılmasının daha uygun olacağına işaret etmektedir. Alternatif hipotez (H1) ise, bağımsız değişkenler ile birim (spesifik) etki arasında bir korelasyon olduğunu ve dolayısıyla sabit etkiler (FE) tahmincisinin tercih edilmesinin daha makul olacağını vurgulamaktadır. Buna göre $p > 0.05$ ise H0; RE ; $p < 0.05$ ise H1: FE tercih edilmelidir.

gerektiğine işaret etmiştir. Hausman testinin sonuçlarının da dikkate alınmasıyla uygulanan modelin tahmin sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2’de yer alan F-istatistik değerleri, analiz açısından kurulan modelin % 99 güvenilirlikle bir bütün olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimleri ne ölçüde açıkladığını gösteren R² değerinin ise %86,61 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum banka istikrarının bankaya özgü belirleyicileri olarak kullanılan bağımsız değişkenlerin modeli açıklamada önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Modelde yer alan değişkenlere ilişkin sonuçlar incelendiğinde, FONRISK (Fon Bulma Riski) ve OSK (Özsermaye Karlılığı) değişkenlerinin 1 gecikmeli değerinin banka istikrarını pozitif yönde; BYKL (Banka Büyüklüğü) ve LKDTRISK (Likidite Riski) değişkenlerinin 1 gecikmeli değerinin ise banka istikrarını negatif yönde etkilediği görülmektedir. Diğer taraftan, KRDRISK (Kredi riski) değişkenine ilişkin istatistiki olarak anlamlı bir bulguya ulaşılamamıştır.

Tablo 2. Banka İstikrarı Üzerinde Etkili Olan Bankaya Özgü Faktörlere İlişkin Analiz Sonuçları

Değişkenler	ISTK			
	Katsayı	Std. Hata	t-ist.	Olasılık
BYKL	-0.0404	0.17	-2.34	0.02**
FONRISK	0.0178	0.04	4.89	0.00*
LKDTRISK	-0.2098	1.17	-1.79	0.07***
KRDRISK	-0.1924	1.19	-1.61	0.11
OSK	0.0113	0.02	6.03	0.00*
C	4.2502	1.99	2.13	0.03**
Gözlem Sayısı	800			
Grup Sayısı	25			
R ²	0.866105			
Durbin-Watson-İst.	1.640608			

**Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü
Örneği**

<i>F-ist. (Olasılık)</i>	171.7515 (0.0000)
<i>Hausman Testi</i>	17.924864 (0.0030)

Hausman testi sonucuna uygun olarak modelde etkiler sabit olarak varsayılmış ve otokorelasyon ve değişen varyans sorunu white düzeltmesi ile dikkate alınmıştır. ***, **, * sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Modele ilişkin bulgulardan ilki, BYKL değişkeninin istikrar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Adusei (2015a), banka büyüklüğü ve istikrarı arasındaki negatif yönlü ilişkiyi vekalet teorisiyle ilişkilendirmiştir. Vekalet teorisi, firma sahipleri ve yöneticileri uyumsuz hedeflere sahip olduğunu ve yöneticilerin kararlarının ve eylemlerinin aşırı derecede kişisel kazanımlara doğru çarpıtıldığını ileri sürmektedir. Buna göre yöneticilerin daha yüksek maaşlar alabilmek ve büyük firma prestijinden yararlanmak üzere firma büyüklüğünü artırmak istemeleri muhtemeldir. Bu durum firma büyüklüğünün artmasının kötü yönetimle ilişkilendirilebileceğine işaret etmektedir. Tüm bu bilgilerden hareketle, banka büyüklüğü ve istikrarı arasında negatif yönlü bir ilişki olabileceği çıkarımında bulunulabilmektedir (Adusei, 2015a, s. 2-3). Büyük bankaların daha düşük istikrara sahip olduğunu gösteren bu bulgu, Öztürk-Danışman (2018)'ın çalışmasıyla da desteklenmektedir.

Analiz sonuçları, FONRISK değişkeninin istikrar üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğuna dairdir. Daha öncede ifade edildiği gibi FONRISK değişkeni Z-skoru yardımıyla ölçülmektedir. Buna göre Z-skoru ne kadar yüksekse, bankanın fon kaynaklarının o kadar istikrarlı olduğu ve fon bulma riskinin de bir o kadar düşük olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle mevcut bulguyu, Türkiye'deki mevduat bankalarının, topladıkları müşteri mevduatlarını banka istikrarını artırmak üzere etkili bir şekilde kullandıkları şeklinde yorumlamak mümkündür.

İstikrar üzerinde pozitif yönlü etkisi bulunan bir diğer bir faktörün ise OSK olduğu bulgulanmıştır. Bu kapsamda Ozili (2019), daha yüksek karlılık oranlarına sahip bankaların herhangi bir finansal sıkıntı anında kullanmak üzere karlarının bir kısmını, acil durum fonu şeklinde ayırabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu durumun daha düşük kar oranına sahip bankalara kıyasla istikrarı arttırdığı belirtilmiş ve banka karlılığı ile istikrarı arasında pozitif yönlü bir ilişki beklendiğinin altını çizilmiştir (Ozili, 2019, s. 5). Benzer şekilde Flamini vd. (2009), yüksek kârlara sahip bankaların, söz konusu karları temettü şeklinde dağıtmak yerine yeniden yatırım amacıyla

kullanarak önemli bir özsermaye kaynağı oluşturabileceklerini ve bu durumun sermaye tabanını güçlendirerek istikrarı artıracığını ifade etmiştir. Mevcut bulgu, Türkiye'deki mevduat bankalarının araştırma dönemi verileri dikkate alındığında, özsermaye karlılığı artışının istikrarı artırdığına işaret etmektedir.

Bankaya özgü faktörlerin banka istikrarı üzerindeki etkisini test etmek üzere kurulan modelden elde edilen bir diğer bulgu, %10'da anlamlı LKDTRISK değişkeninin istikrar üzerinde negatif yönlü bir etkisi olduğuna ilişkindir. Bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini zamanında yerine getirememe riski olarak ifade edilen likidite riski, likit aktiflerin toplam aktiflere oranı şeklinde ölçülmüştür. Söz konusu oranın yüksek olması bankaların yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilme potansiyelini artırırken, getirisi düşük likit varlıkların miktarının ise yükseldiğine işaret etmektedir. Dolayısıyla yüksek miktarda düşük getirili likit varlık bulundurma banka istikrarının olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Sonuç

2008-2009 döneminde yaşanan finansal kriz, küresel finansal sistemde istikrarın kaybedilmesine neden olmuştur. Bu durum esas olarak karlılık hedefine odaklanan ticari bankaların, istikrar hedefini ön plana çıkarmıştır. Bu kapsamda özellikle küresel ekonomik kriz sonrasında banka istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörlerin araştırılması, akademik araştırmaların yanı sıra banka yönetimleri, finans piyasaları ve banka denetçilerinin de ilgisini çekmiştir. İstikrarlı ve güvenilir bir bankacılık sektörünün, finansal sorunlardan korunma noktasında daha güçlü bir yapı gösterdiği ve finansal sistemin istikrarına katkıda bulunduğu dikkate alındığında konunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Bu kapsamda mevcut çalışmada, Türk mevduat bankalarının istikrarını etkileyen bankaya özgü faktörler ampirik olarak analiz edilmiştir.

Analiz sonuçları, fon bulma riski ve özsermaye karlılığının banka istikrarını olumlu; büyüklük ve likidite riskinin ise banka istikrarını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Beklendiği gibi fon bulma riskini ölçmek üzere kullanılan Z-skor değerinin yükselmesi, banka istikrarını olumlu şekilde etkilemiştir. Bu durum, Türkiye'deki mevduat bankalarının fon bulma konusunda güçlü bir yapı sergilediğine ve toplanan mevduatların banka istikrarını artırmak üzere etkili bir şekilde kullanıldığına işaret etmektedir. Benzer şekilde özsermaye karlılığının banka istikrarını artırması da beklenen bir durumdur. Nitekim Ozili (2019) yüksek karlara sahip bankaların, söz konusu karların bir kısmını finansal sıkıntı anında kullanmak üzere, acil durum fonu şeklinde ayırabileceğini, Flamini vd. (2009) ise yüksek karlara sahip bankaların tüm karı temettü olarak dağıtmak yerine yeniden yatırıma dönüştürebileceklerini ve bu durumun banka

istikrarına olumlu yansıtacağını ifade etmiştir. Diğer taraftan banka istikrarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin de olduğu görülmektedir. Bu kapsamda likit varlıkların aktiflere oranı şeklinde hesaplanan likidite riskine ilişkin bulgu, yüksek miktarda düşük getirili likit varlık bulundurma banka istikrarının olumsuz yönde etkileyeceğine işaret etmektedir. Banka büyüklüğünün istikrar üzerindeki olumsuz etkisinin ise, vekalet teorisiyle desteklenmesi mümkündür. Banka sahip ve yöneticileri arasında yaşanan çıkar çatışması, yöneticilerin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmeleriyle sonuçlanmaktadır. Bu durum artan firma büyüklüğünün kötü yönetimle ilişkilendirilmesine ve dolayısıyla istikrarın olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'deki mevduat bankalarının daha istikrarlı hale gelmesinde; getirisi düşük fazla likit varlık bulundurmaktan kaçınılmasının, özsermaye karlılığının artırılmasının ve mevduat bulma, toplama ve muhafaza etme konusuna özen gösterilmesinin önemli etkenler olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca istikrar açısından küçük bankaların büyük bankalardan daha iyi performans gösterdikleri ifade edilebilmektedir. Türk bankacılık sektörünün istikrarına etki eden bankaya özgü faktörleri analiz etmek üzere gerçekleştirilen bu çalışmayı takiben, bankaya özgü farklı değişkenler içeren ya da istikrarın makro ekonomik belirleyicilerini de dikkate alan yeni çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adaramola, A.O. ve Adejayan, A.O. (2020). Determinants of Financial Stability of Deposit Money Banks in Nigeria, *International Journal of Innovative Research*, 9(4):255-262.
- Adusei, M. (2015a). The Impact of Bank Size and Funding Risk on Bank Stability, *Cogent Economics and Finance*, 3(1):1-19.
- Adusei, M. (2015b). Bank Profitability: Insights from the Rural Banking Industry in Ghana, *Cogent Economics and Finance*, 3(1):1-15.
- Afşar, M. (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2):143-171.
- Alharthi, M. (2017). Indicators Influencing Performance and Stability in GCC Banking Sector, *Corporate Ownership and Control*, 15(1-2), 408-420.
- Ali, M. ve Puah, C. H. (2019). The Internal Determinants of Bank Profitability and Stability: An Insight from Banking Sector of Pakistan, *Management Research Review*, 42 (1): 49-67.

- Almir, A., Ekşi, H.İ. ve Doğan, B. (2020). The Determinants of Bank Stability: Evidence From Selected Balkan Countries and Turkey, *International Review*, 1-2:94-105.
- Altaee, H.H.A., Talo, I.M.A.ve Adam, M.H.M. (2013). Testing the Financial Stability of Banks in GCC countries: Pre and Post Financial Crisis, *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, 3(4): 93-105.
- Altman, E. (2000). *Predicting Financial Distress of Companies: Revisiting the Z-score and ZETA Models*. Erişim Tarihi: 10.12.20202, www.Stern.Nyu.Edu/~Ealtman/ Zscores.Pdf.
- Athanasoglou, P.P., Brissimis, S.N. ve Delis, M. (2008). Bank-Specific, Industry-Specific and Macroeconomic Determinants of Bank Profitability, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 18 (2) 121–136.
- Baltagi, B. H. (2001). *Econometric Analysis of Panel Data*, John Wiley, New York.
- Çalışkan, Z. (2009). OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamaları: Panel Veri Analizi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34: 117-137.
- Calomiris, C. ve Kahn, C. (1991). The Role of Demandable Debt in Structuring Optimal Banking Arrangements, *American Economic Review*, 81(3): 497-513.
- Dayı, F. ve Çetinkaya, R. (2019). The Effect of Liquidity on Liabilities: An Application In Automotive Companies. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3): 1813-1829.
- Demirgüç Kunt, A. ve Huizinga, H. (2010). Bank Activity and Funding Strategies: The Impact on Risk and Returns, *Journal of Financial Economics*, 98(3): 626-650.
- Diaconu, R. I. ve Oanea, D.C. (2014). The Main Determinants of Bank's Stability. Evidence from Romanian Banking Sector, *Procedia Economics and Finance*, 16: 329 – 335
- Diaconu, R. I. ve Oanea, D.C. (2015). Determinants of Bank's Stability. Evidence from Credit Coop, *Procedia Economics and Finance*, 32: 488 – 495.
- Donaldson, L. (1985). *In Defence of Organization Theory, A Reply to the Critics*, Cambridge University Press, Cambridge.

- Ferhi, A. (2018). Credit Risk and Banking Stability: A Comparative Study between Islamic and Conventional Banks, *International Journal of Law and Management*, 60(4):1009-1019.
- Fiordelisi, F. ve Mare, D.S. (2014). Competition and Financial Stability in European Cooperative Banks, *Journal of International Money and Finance*, 45: 1-16.
- Flamini, V., McDonald, C. ve Schumacher, L. (2009). The Determinants of Commercial Bank Profitability in Sub-Saharan Africa, IMF Working Papers Series, WP/09/15: 1-32.
- Granger, C. W. ve Newbold, P. (1974). Spurious Regressions in Econometrics, *Journal of Econometrics*, 2(2), 111-120.
- Greene, W. H. (2012). *Econometric analysis* (7th Ed.), New Jersey: Prentice Hall.
- Hausman, J.A. (1978). Specification Tests in Econometrics, *Econometrica* 46(6): 1251-1271.
- Hussein, K. (2010). Bank-Level Stability Factors and Consumer Confidence – A Comparative Study of Islamic and Conventional Banks' Product Mix, MPRA Paper No. 21800, Erişim Tarihi: 12.12.2020, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/21800/>
- Islam, S.M.N., Ali, M.J. ve Wafik, A. (2019). Determinants of Deposit Mobilization of Private Commercial Banks: Evidence from Bangladesh, *International Journal of Business and Management Invention (IJBMI)*, 8(10): 26-33.
- Jahn, N., Kick, Th., (2012). Determinants of Banking System Stability: A Macro-Prudential Analysis, *BIS Working Paper*, Erişim Tarihi: 18.11.2020, <https://www.bis.org/bcbs/events/bhbibe/jahn.pdf>
- Karaaslan, S. ve Gülhan, O. (2020). TFRS 9'a Geçişin Türkiye'de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 86:111-124.
- Kasman, A. ve Kırbaş-Kasman, S. (2013). The Dynamic Relationship Between Earnings Volatility, Concentration, Stability and Size in the Turkish Banking Sector, *Applied Economics Letters*, 20(12): 1187-1192.
- Kasri, R. A. ve Azzahra, C. (2020). Determinants of Bank Stability in Indonesia. *Signifikan: Jurnal Ilmu Ekonomi*, 9 (2), 153-166.

Kiemo, M.S., Olweny, T.O., Muturi, W.M. ve Mwangi, W.L. (2019). Bank-Specific Determinants of Commercial Banks Financial Stability in Kenya, *Journal of Applied Finance and Banking*, 9(1):119-145.

Koç, Y.D. ve Karahan, F. (2017). Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Sağlamlığın Belirleyicileri, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3 (15):148-153.

Koskei, L. (2020). Determinants of Banks' Financial Stability in Kenya Commercial Banks, *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 18(2): 48-57.

Köhler, M. (2015). Which banks are more risky? The Impact of Business Models on Bank Stability, *Journal of Financial Stability*, 16: 195-212.

Li, Y. (2007). *Determinants of Banks. Profitability and its Implication on Risk Management Practices: Panel Evidence from the UK in the Period 1999–2006*, University of Nottingham.

Mercieca, S., Schaeck, K. VE Wolfe, S. (2007). Small European Banks: Benefits from Diversification?, *Journal of Banking and Finance*, 31(7), 1975-1998.

Ozili, P. K. (2019). *Determinants of Banking Stability in Nigeria*. Forthcoming in: CBN Bullion, MPRA Paper No. 94092, Erişim Tarihi: 09.11.2020, <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/94092/>

Öztürk-Danuşman, G. (2018). Determinants of Bank Stability: A Financial Statement Analysis of Turkish Banks, *Sosyoekonomi*, 26(38), 87-103.

Pasiouras F. ve Kosmidou K. (2007). Factors Influencing the Profitability of Domestic and Foreign Commercial Banks in The European Union, *Research in International Business and Finance*, 21(2): 222-237.

Regehr, K. ve Sengupta, R. (2016). Has the Relationship between Bank Size and Profitability Changed?, *Economic Review*, Q (II): 49-72.

Stiroh, K.J. (2004). Do community banks benefit from diversification?, *Journal of Financial Services Research*, 25 (2/3):135–160. [11]

Tan, Y. ve Anchor, J. (2016). Stability and Profitability in the Chinese Banking Industry: Evidence from an Auto-Regressive-Distributed Linear Specification, *Investment Management and Financial Innovations*, 13(4): 155-163.

Wooldridge, J. (2009). *Introductory econometrics: a modern approach* (4th. Ed.), Canada: South Western Cengage Learning. [11]

